

DEÜ GSF Heykel Bölümü Atık Malzemeye Heykel Çalıştayları

Sculpture Workshops with Waste Materials of Department of Sculpture, FFA, DEU

Gökçen Ergür, *Heykel Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi*
Sevgi Avcı, *Heykel Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi*
Levent Ayata, *Heykel Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi*

Özet

Çalıştaylar, toplu ve bireysel çalışma, fikir alışverişinde bulunma, bilgi ve emeğin paylaşılması gibi konular açısından iş disiplininin üst düzeyde pekiştiği eğitsel çalışmalardır. Çoğunlukla uygulama etrafında şekillenen çalışmalarda güzel sanatlar söz konusu olduğunda biçim içerik alanında bilgi üreten sanatsal çözümler ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin Lisans programına ek olarak çalıştay gibi alternatif öğrenme fırsatlarını değerlendirmesi profesyonel hayata hazırlanmasına ivme katmakta ve alanında karşılaşacağı problemleri çözebilme yeterliliğini geliştirmektedir. Bu anlamda çalıştayların eğitim ve öğretim alanına katkısı büyüktür. Kısıtlanmış bir zaman aralığında, seçilmiş bir grubun belirli bir problem üzerine yoğunlaştığı bu çalışmalar güzel sanatlar alanında da yapılmaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü dış paydaşlarla iş birliği içinde birçok çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalışma, İzmir Ege Serbest Bölgesinde üretim yapan Hugo Boss Şirketi ve yine İzmir'in Torbalı ilçesinde faaliyet gösteren PhilSA A.Ş ile Heykel Bölümü arasındaki iki ayrı protokole dayanarak 2015, 2017 ve 2018 yıllarında, fabrikaların üretim işleminden çıkan atık ve hurda malzemenin geri dönüşümü ve sanatsal dönüştürülmesi üzerine gerçekleştirilen Heykel Çalıştayları hakkında bir incelemedir. Bu makale ile çalıştay kapsamında elde edilen verileri değerlendirerek kazanılan deneyim ve bilgi birikimini paylaşmak ve sonuçları tartışmaya açmak amaçlanmaktadır. Çalıştay sürecinin, öğrencilerin uygulamalı ve kuramsal birikimlerine gözle görülür düzeyde katkılar sağladığı gözlemlenmiştir. Ayrıca çalıştayların öğrenciler ve öğrenime etkisinin yanı sıra süreci izlenebilen bir etkinlik türü olması ve ortaya konan özgün eserler vasıtasıyla sanatın, hayatın farklı alanlarına katılması, paylaşılması ile toplum kültürünün gelişimi açısından da önemi vardır. Gerçekleştirilen dört çalıştay sonunda 52 adet heykel yapılmıştır. Heykeller tamamlandıktan sonra açık alanda bir sergi formunda ya da sürekli sergilenmek üzere yerlerine konarak izleyici ile paylaşılmıştır. Bu sayede dış paydaş kurum çalışanları, bir heykelin üretim süreçlerine şahit olmuş ve çalışma alanlarına nitelik katan heykeller kazanmışlardır.

Anahtar Sözcükler: Heykel, çalıştay, atık malzeme, eğitim, sanatsal dönüştürme, geri dönüşüm.

Akademik disiplin(lar)/alan(lar): Heykel.

Abstract

Workshops are educational studies which consolidate work discipline in terms of individual and collective working experience, exchanging ideas as well as sharing information and labor. In applied works when fine arts is in question, artistic analysis which produce information in the field of form and content, stand out. These workshops evaluate students' problem solving proficiency in their fields and expedite their preparation process for their professional life. In that means, workshops have great contribution in education. These Works, in which a chosen group of participants concentrate on a specific problem in limited time, are also made in fine arts as well. The Department of Sculpture, Faculty of Fine Arts (FFA), Dokuz Eylül University, has also organized many workshops as mentioned with external partners. This study is a research about sculpture workshops in which waste and scrap materials have been recycled and metamorphosed. The department of sculpture provided stored waste in 2015, 2017 and 2018 from remains of the production line of Hugo Boss company manufactures in Aegean İzmir Free Zone and PhilSA A.Ş. which operates in Izmir's Torbalı district; by two different protocols. This study aims to evaluate the data procured within these workshops, share information and experience and start a discussion on results. It is observed that the workshop process has a significant effect on students' theory and practice knowledge. In addition, the workshops are events which the production process can be followed, so they create a merging opportunity of art and everyday life. And sharing the original works with community is important in terms of contribution for cultural development. At the end of the four workshops, 52 sculptures were made. After the sculptures were completed, they were shared with the spectators in the form of an exhibition in the open space, or by placing them to permanent locations to be displayed. In this way, external stakeholder company employees have witnessed the production processes of a sculpture and gained sculptures that add quality to their work areas.

Keywords: Sculpture, workshops, waste material, education, metamorphosis, recycling.

Academical disciplines/fields: Sculpture

- **Sorumlu Yazar:** Gökçen Ergür, Heykel Bölümü, Güzel Sanatlar Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- **Adres:** Dokuz Eylül Üniversitesi, Tinaztepe Yerleşkesi, Adatepe Mah. Doğuş Cad. No: 09, 35390 Buca, İzmir.
- **e-posta:** gokcennnergurr@gmail.com
- **ORCID:** 0000-0001-6834-7316
- **Çevrimiçi yayın tarihi:** 31.05.2021
- **doi:** 10.17484/yedi.936284

Geliş tarihi: 11.05.2021 / **Kabul tarihi:** 24.05.2021

1. Giriş

Çalıştaylar iş hayatından eğitime pek çok alanda karşımıza çıkmaktadır. Sanat ve tasarım alanlarında da çalıştaylar yapılmaktadır. Ancak literatür tarandığında bu çalışmalar üzerine metinlerin azlığı dikkat çekmektedir. Google akademik üzerinden 'heykel çalıştayları' anahtar kelimesi ile yapılan aramada konu üzerine yayınlanmış herhangi bir Türkçe çalışma olmadığı görülmüştür. İngilizce literatür için de Google academics üzerinden 'sculpture workshops' anahtar kelimesi ile yapılan aramada konu üzerine yayınlanmış İngilizce çalışmaların ise ağırlıklı olarak antik döneme ait tarihsel örnekler olduğu görülmüştür. Sanat, tasarım ve mimarlık alanları karşılaştırıldığında ise mimarlık ve tasarım üzerine daha fazla çalıştay yapıldığı görülmektedir. İnce ve Yarkataş (2017) tarafından kaleme alınan 'Tasarım Çalıştayları (Workshopları) ve Çağdaş Tasarım Eğitiminde Önemi' adlı makalede grafik, mimarlık, moda gibi alanlarda yürütülen belli başlı çalıştayların bir dökümü yapılmış, çalıştayların alanlarına katkıları değerlendirilmiştir. Gür'ün editörlüğünü yaptığı, mimarlık eğitime yoğunlaşan 'Mimari Tasarım Eğitimine Çağdaş Önermeler' kitabında yer alan 'Mimari Tasarım Eğitiminde Deneysel Özgürleştirici Bir Tasarım Deneyimi Olarak Çalıştaylar' adlı yazısında mimarlık eğitimi alanında çalıştayların katkılarına değinilmiştir. Tasarım disiplini, endüstri ile bağı sayesinde çalıştayların geliştirici ve yenileyici işlevini çabuk keşfetmiştir. Heykel alanında ise çalıştaylara nazaran sempozyumlar daha görünür durumdadır. Heykel sempozyumları, çalıştaylardan farklı şekilde öğrencilere bireysel uygulama alanı sunmamaktadır. Bölümümüzde sürdürülen çeşitli çalıştayların örgün programa katkısı göz önüne alındığında konunun tartışmaya açılması ayrı bir önem taşımaktadır. Yazılı kültürümüzde sanat pratiği üzerine faaliyetlerin kaleme alınmaması büyük eksikliklerdir. Heykel alanında yapılan çalıştaylara ait yayınlara bakıldığında sanatçı eğitimine hiç değinilmediği görülecektir. Çalıştay (workshop) terimi aynı zamanda sanatçı atölyesini kapsadığından atölyeyi, belli bir ekol, üslup bağlamında değerlendiren ya da sanatın erişkin öncesi eğitiminde oynadığı pedagojik işleve odaklanan metinlere ulaşmak mümkündür. Bu makalenin alana katkısı çalıştayın örgün heykel öğretimine ilave bir eğitim fırsatı olarak görülmesi ve bu eğitim faaliyetinin atık malzemelerin sanatsal dönüşümü üzerine fabrika ortamında yaşanan deneyim ve gerçekleştirilmiş örnekler çerçevesinde ele alınıp değerlendirilmesidir.

Bu çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü öğrencilerinin katılımıyla iki farklı paydaş şirket iş birliği ile ayrı ayrı zaman ve mekânda benzer malzemelerle gerçekleştirilen Hugo Boss Atık Malzemeyle Heykel Çalıştayları ve PhilSA A.Ş. Atık Malzemelerle Form Araştırmaları Çalıştayları'nın incelenmesini ve sonuçlarının değerlendirmesini amaçlamaktadır. Nitel bir çalışma yöntemi ile ele alınan bu metinde veri analiz tekniği olarak betimsel analiz kullanılmıştır. Hugo Boss Fabrikası'nda 2015, 2017, 2018 yıllarında üç, PhilSA A.Ş. Fabrikası'nda ise 2015 yılında bir adet çalıştay düzenlenmiştir. Metin, bu dört çalıştay üzerinden çalıştayın önemi; planlama ve uygulama aşamaları, süreç sonunda ortaya konan çalışmaları; çalıştayların sanat eğitimine, öğrenime, ekolojiye (çevrebilim), sanat hayatına ve topluma katkısı gibi konular incelenmiştir. Çalışmanın temel kaynağını çalıştay sürecinde üretilen bilgi, deneyim fikir alışverişleri, ortaya konan heykeller, kişisel gözlemler ve bunları destekleyici kaynak metinler oluşturmaktadır.

Sanat alanında, heykel disiplini içinde yer alan ve aynı zamanda bu makalenin araştırma konusu olan çalıştaylar kapsamındaki uygulamalarda, atık malzeme aracılığıyla form araştırmaları, biçim geliştirme ve malzemenin dönüştürülmesi (*metamorfoz*) üzerine fikir üretimi, ana problem olarak ele alınmıştır. Dönüştürme kavramı, biçim geliştirme sürecinin malzemeyle birlikte ele alınmasıyla gerçekleşir. Malzeme, sanat fikri doğrultusunda biçimlenir, ifade kazanır. Heykel derslerinde öğrenciler yaptıkları araştırmalarla bu dönüşüm sürecini yönlendirmeyi deneyimlerler. Çalıştaylar ise sınırlı zaman dilimi içinde dönüştürme sürecini mümkün olduğunca yoğun yaşayıp üretime yöneltmeyi amaçlamaktadır. Ana problem olarak hazır-endüstriyel biçim (atık-hurda) ve atık malzemelerle heykel yapma pratiklerini doğrudan, uygulamalarla geliştirecek bakış açıları araştırılıp tartışılmıştır.

Çalıştaylar, toplu ve bireysel çalışma, fikir alışverişinde bulunma, bilgi ve emeğin paylaşılması gibi konular açısından önemli eğitsel çalışmalardır. Örgün eğitim programlarında yürütülen eğitimin bir uzantısı gibi görülmekle beraber eğitim öğretim planlarının olanakları dışında başka araştırmalara ve deneyimlere alan açar. Katılımcılarda yarattığı motivasyon ve grup bilinci ile alanında kendini sınama görgü ve bilgisini test etme fırsatı verir. Bilginin, uygulama alanı ve sezgi ile kavranandan, bilinç düzeyine çıkarmaya uzanan serüvenini çalıştay ortamları dolaşıma sokar ve paylaşarak kalıcı hale gelmesinde rol oynar. Bilen, çalıştay, bireyleri belli bir yerde, kısa bir zaman süresinde toplayarak ortak eğitim sorunlarının, ilgi veya iş problemlerinin çözümü amacıyla bir araya getiren ve öğreten uygulamalı bir teknik olarak tanımlamıştır (Bilen'den aktaran, İnce ve Yarkataş, 2017, s. 104). "İngilizce 'Workshop' kelimesinden gelen ve aynı zamanda Türkçeleşmiş olan çalıştay (atölye) deyimini, bir konu üzerinde yeterli bilgi ve deneyim sahibi kişilerce/uzmanlarca kendi deneyimlerini veya başka tecrübeleri bir program ve tema üzerinde paylaşmayı

içermektedir” (Öktem Erkartal, P. ve Durmuş, 2017, s. 176). Stüdyo ve atölye (workshop) birbirlerinden ayrı mekanlar olarak düşünülmemelidir, Avrupa’da resim-heykel sanatçıların lonca çatısı altından çıkarak giderek bağımsızlaşmaları daha çok üretim konusuna yoğunluk kazanan atölye (workshop) ile biçim araştırması (etüt) yapılan stüdyo arasındaki ayrımı belirsizleştirmiştir. Günümüzde bu iki terim birbirinin yerine geçebilmektedir. Çalıştay (workshop) kelimesinin belirli bir çalışma mekanını tanımlamaktan öte bir çalışma şekli, türü ve konusunu belirttiği, yukarıdaki tanımlardan anlaşılacaktır.

Üretim üzerinden rastlantısal (spontane) gelişen ama yönlendirilerek sonuca ulaştırılan süreç, zamanın sınırlı tutulması nedeniyle öğrencinin karar almaya zorlandığı bir akışa sahiptir. Zaman ve olanakların baskısı, çözüm için gereken bakış açısının bulunması için eldeki uygun bileşenlerin bir araya getirilip değerlendirilmesiyle sonuca ulaşır. Akran birlikteliği ile bu daha paylaşımcı bir üretim alanına dönüşür. Aynı şekilde sorunların çözülmesi üzerinden gelişen süreç, sanatsal problemin üretilip tanımlanması ile başlar, bu uzman kişiliğinin şekillenmesinde belirleyici bir faktördür.

Bölümümüzde çalıştaylar 1991 yılından bu yana düzenlenmektedir. Bölüm Başkanımız Prof. Cengiz Çekil yönetiminde fakülte hurdalığından alınan parçalarla bölüm öğrencilerinden isteyenlerin katılımıyla ilk kez ‘Metal Heykel Çalıştayı’ düzenlenmiş, yapılan heykeller fakültemiz fuayesinde sergilenmiştir. O günden günümüze heykel bölümünde düzenlenen çalıştaylar örgün eğitim programlarında öğretime destek sağlayan önemli bir eğitim faaliyeti olarak varlığını sürdürmekte ve öğrenciye farklı bir öğrenme fırsatı sağlamaktadır.

2. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü’nde Örgün Eğitim

Heykel Bölümü Heykel Anasanat Dalı eğitim ve öğretim programı, Türkiye’de ve dünyada bu dalda eğitim yapan üniversitelerin lisans programları ile ülkemizdeki orta öğretimin niteliği dikkate alınarak hazırlanmıştır. Program çağın koşullarına göre güncellenerek sürekli geliştirilmektedir.

Bölüm eğitim öğretim programı, kuruluşunda modelaj ağırlıklı atölye dersleri ve bunları destekleyen uygulamalı teknik derslerin yanında, genel kuramsal derslerden meydana gelmiştir. Bu programda, bölümün temel dersi niteliğindeki heykel dersleri (Heykel 1-8) hem geleneksel hem de çağdaş malzeme ve tekniklerle biçimlendirme sorunlarını inceleyen; kompozisyon ve anlatım olanaklarını araştıran, özgünlüğü sorgulayan bir süreci kapsayacak şekilde eşit miktarlarda (12’şer saat) dört yıla yayılmıştır. Mesleki teknikleri öğretmeyi amaçlayan uygulamalı dersler (Kalıp Teknikleri, Ağaç-Taş Heykel Teknikleri, Metal Heykel Teknikleri, Döküm Teknikleri, Temel Fotoğraf, vb) alt sınıflara çekilip; içerikleri bilgilendirmeye dayalı teorik dersler (Sanat Tarihi, Mitoloji, İkonoloji, Sanat Psikolojisi vb.) ara sınıflarda, yoruma dayalı teorik dersler (Sanat Eseri Çözümlemeleri, Toplum Bilim, Sanat Felsefesi, vb.) ise üst sınıflarda alınacak şekilde planlanmıştır.

1995-1996 eğitim yılı başında, bölüm eğitim programındaki heykel dersleri uygulamasında modelajın yanı sıra farklı malzeme ve teknik içeren atölye dersleri ile Atölye seçme sistemi getirilmiştir. Bu sisteme göre Heykel Bölümünde okuyan öğrenci, birinci yılın sonunda Heykel dersi için Modelaj, Doğrudan Biçimlendirme ve Serbest Anlatım Heykel Atölyelerinden birini seçer; bu seçim her yarıyıl başında tekrarlanır. 2013-14 Eğitim Öğretim yılında fakülte genelinde hayata geçirilen Bologna süreci, diğer dersler için de seçim imkânı oluşturmuştur.

Ayrıca heykel bölümünde uygulanmakta olan program dâhilinde I. II. ve III. yılın sonunda 160’ar saatten toplam 480 saat pratik çalışma yaptırılır. Dört yıl süren bu eğitim ve öğretim programı bir diploma çalışmasıyla tamamlanmaktadır.

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü’nde öğrencilerin lisans eğitime başlamadan önce heykel sanatı hakkında genelde ya hiç bilgileri olmadığı ya da alan ile ilgili çok az bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Heykel sanatına dair güncel durumdan haberdar olan az sayıda öğrenciye rastlanmaktadır. Bunda, üniversite öncesi sanat eğitiminin yetersizliği, müze, galeri, olanakları ve çeşitliliğinin azlığı, sosyal çevrenin ilgisizliği gibi faktörler rol oynamaktadır. Dolayısıyla lisans eğitime başlayan heykel bölüm öğrencisinin önünde kavranması beklenen hatırı sayılır ölçekte bir birikim bulunur. Uygulamalı ve kuramsal açıdan donanımlı, kimliğini kazanma yoluna girmiş özgün yapıda bir sanatçı idealine mümkün olduğunca yaklaşmak başlıca amaçtır. Bölümde lisans düzeyinde, dört yıllık bir süreçte uygulama ve kuramsal dersleri içeren bir program yürütülmektedir. Uygulamalı derslerde hacime bağlı görme, algılama yeterliliğini arttırmaya yönelik alıştırmalar ile başlayan çalışmalar, program sürecinin ilerleyen dönemlerinde giderek duyuma ve hayal gücüne daha fazla pay veren, hacimle ifade etme

kavrayışını olgunlaştırmaya dayanan özgün çalışmalara doğru yönelmektedir. Bu süreç, içerisinde öğrenciden bir yandan da üç boyut kavramını içselleştirmesi, bunu motor becerilerine uyumlu hale getirerek malzeme ile ifade edebilecek düzeye yükseltmesi beklenmektedir. Ayrıca teknik düzeyde ağaç, taş, metal, kil, alçı malzemenin temel heykel dersleri bünyesinde doğrudan uygulamalarla sanatsal üretim içerisinde değerlendirilmenin yanı sıra, malzeme ve teknik bilginin verilmesi teknik içerikli seçmeli derslerle öğrenim programına dahil edilmiştir.

Kuramsal derslerde ise öğrencinin, sanat alanındaki bilgi birikimini artırmak ve zihinsel kavrayışı sistemli hale getirmek amaçlanır. Atölyede yapılan uygulamalarda bu birikimin somut karşılıklarıyla yüz yüze gelmesi beklenir. Özümseven kavramlarla ve olgularla, giriştiği sanatsal deneylere dair sonuçları ve ürettiği çözümlerin eleştirilerini yapabilme, bunları sözlü ya da yazılı şekilde ifade edip tartışabilme yeterliliği hedeflenir. Öğrenciler, bu derslerde başından sonuna üretme sürecini planlama ve yönetme becerisini kazanmaya çalışırlar. Biçim ve içerik bağıntısını kurmak, önüne çıkan problemleri çözmek için gerekli kuramsal ve teknik birikimi de sistemli şekilde özümsemeleri ve yaptıkları etütlere yansıtılmaları beklenir. Buna karşın örgün eğitim süreci içerisinde eşgüdümlü şekilde devam eden uygulamalı ve kuramsal derslerin yoğunluğu ve bunların haftalık programlarda dağınık bir şekilde yer alması kesintisiz bir uygulama yapma olanağını ortadan kaldırmaktadır. Öğrencilerin uygulamalı çalışmalarında problemlerden kopmaları ve sürekliliği kaybetmeleri sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu sorunu görünür kılan çalıştay süreçleri ise, öğrencilerin kesintisiz yoğunlaşmasına elverişli ortam sağlamaktadır.

Eğitim süreci ile üretim sürecinin bir bütün olduğu etkinlik türü olan çalıştaya katılan öğrencinin, olabilecek en yüksek motivasyon ile önceden tasarlanmış, tüm malzeme ve yapım gereçlerinin üretim için hazır bulunduğu bir çalışma ortamında faaliyetini gerçekleştirme imkânı bulunmaktadır. Heykelin hem geleneksel hem de çağdaş üretim pratiklerinin neredeyse her alanında üretim olanağı sağlayan heykel bölümü programının uygulama boyutunda öğrenciler, günümüz ekonomik koşullarında malzeme, kişisel ekipman ve donanım temininde zorluklar yaşayabilmektedir. Çalıştay etkinliği, öğrencilerin üretme sürecine hemen dahil olup yoğunlaşmaları için lisans eğitimine ek, fazladan deneyim fırsatı sunmaktadır. Heykel yapmak için, belirlenmiş bir zaman diliminde sağlanan olanakları, azami derecede kullanabilmek, pratik şekilde problem çözmek, zihinsel ve fiziksel durumu ile yüzleşmek, zayıf noktaları görmek ve gidermek, mümkün olabilmektedir. Ayrıca katılımcılar deneyimlerini birbirleri ile paylaştıkları için bireysel kazanımlarının oranını arttırabilirler. Bu etkinliklerde uygulamanın ağırlık taşıdığı düşünülse de yönetici-yürütücü ekibin süreci kuramsal açıdan da yönlendirmeleri, hatta kendilerinin de yapıt meydana getirmeleri, çalışmaların niteliğini arttırmaktadır.

3. Atık Malzemeyle Heykel Çalıştayları

Almanya merkezli bir tekstil firması olan Hugo Boss ve ülkemizde üretim merkezi bulunan bir firma olan PhilSA A.Ş aynı yıl içinde, Heykel Bölümü Öğretim Üyeleri ve öğrencilerinden seçilmiş bir ekiple, İzmir’de bulunan fabrikalarında bir heykel çalıştayı gerçekleştirmeyi teklif etmiştir. Konunun ayrıntılarının belirlendiği bir dizi toplantı sonunda çalıştayı yapılmasına ve bir protokol ile çalışmanın her iki taraf için kurallara bağlanmasına karar verilmiştir. Söz konusu protokollerde her iki kurumun beklentilerini karşılayacak yararlar göz önüne alınarak, beklenti, yetki ve yükümlülükler detaylı bir şekilde açıklanarak karşılıklı iş birliği tanımlanmaktadır.

Çalıştaylar, fabrikanın üretim işleminden çıkan atık ve hurda malzemenin geri dönüşümü ve sanatsal dönüşümü üzerine form araştırmaları biçiminde planlanmıştır. Protokolde çalıştayların amacı: Üniversite-Endüstri iş birliği ile üretim artışı malzemeleri kullanarak bilgi alışverişinde bulunmak ve yaratıcı bir tartışma ortamında, fabrika sosyal alanlarında sergilenmeye uygun heykeller üretmek, heykel bölümünde öğrenim gören lisans öğrencilerine ürettikleri bu heykelleri sergileme imkânı vermek şeklinde ifade edilmiştir. Kaynağı atık malzeme olduğu için çalıştaylar, karışık teknik ile üretme yöntemleri üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışmalar, tamamlandıktan sonra üretilen heykeller fabrikanın belirlenen alanlarında sergilenecektir. Bölüm öğrencileri için fakülte dışında yaşayacakları bu deneyim, o güne kadar aldıkları eğitimden edindikleri birikimi kullanma, gerçek anlamda bir sanat çalışmasının tüm aşamalarını yaşayarak deneyimleme, sergilenebilir düzeyde yapıtlar üretme fırsatı yaratacaktır. Fabrika mekânında yapılan tüm bu çalışmaların hocalar danışmanlığında yapılması ilave bir eğitim fırsatı anlamına da gelmektedir.

Ayrıca çalıştay dolayısıyla öğrencinin sanatsal yaratım sürecinde malzeme kullanabilme olanağını bulması, ürettiği işin kalıcı bir şekilde sergilenmesi, etkinlik sonunda katılım belgesiyle onurlandırılması, motivasyonu yükselten etkenlerdir. Firma açısından tesis alanlarına konacak heykellere sahip olmak, açık

alanların daha yaşanılır alanlar haline gelmesi, tesis çalışanlarının üretim sürecini izleyebilecekleri heykellerle karşılaşması ve sanayi atığının niteliği konusunda bilincin gelişmesi gibi kazanımları olacaktır.

Protokole göre; çalıştayların toplam süresi iki hafta (10 iş günü) olarak sınırlandırılmış, bahar yarıyılı sonunda, yaz başlangıcında, derslerin ve sınavların bitmesini takip eden hafta başlanması uygun görülmüştür. Yönetici-yürütücü ekibin ve katılımcıların sayısı çalışma alanının kapasitesi de dikkate alınarak firma temsilcileri ile çalıştay yöneticisi tarafından belirlenmiştir. Buna göre yönetici-yürütücü ekip üçer, katılımcı öğrenci sayısı en fazla on iki kişiyle sınırlandırılmıştır. Öğretim üyelerinin yer aldığı yönetici ve yürütücü ekip, başından sonuna çalıştayın her aşamasını planlayıp yönetecektir. Hatta bizzat yaptıkları uygulamalarla somut örnekler sunmuşlardır (bkz. Şekil. 1). Tüm katılımcılardan sorumlu olan bu ekip üyeleri, çalıştayın akademik ölçütlere uygun, düzenli, verimli ve güvenli şekilde sürdürülüp tamamlanması sorumluluğunu da üstlenmişlerdir. Yapılan Çalışmalarda karşılaşılan sanatsal problemlerin çözümlenmesi, kuramsal ve teknik açıdan yürütücüler tarafından desteklenecektir. Katılımcılar, bölümümüzün lisans programının ilk iki yılında verilen teknik derslerini başarıyla tamamlamış teknik düzey kazanmış, belli bir atölye deneyimi edinmiş öğrenciler arasından seçilmiştir. Çalıştayın yapılması için fabrikanın üretim destek atölyelerinin açık ve kapalı alanları tahsis edilmiştir.

Şekil 1. Totem, N. İ. Atar, 2015 (Fotoğraf: G. Ergür).

Hazırlık aşamasındaki görüşmelerde öncelikle çalıştay başlamadan katılımcılara firmanın uzmanları tarafından iş güvenliği, fabrikanın işleyişi ve çalışma kuralları ile ilgili bilgilendirme toplantısı düzenlenmesine karar verilmiştir. Katılımcıların ulaşım, yemek, revir gibi imkanlardan yararlanması ayrıca dinlenme alanlarını fabrika çalışanlarıyla paylaşabilmeleri sağlanmış ve çalışma saatleri fabrika gündüz mesai saatlerine göre ayarlanmış, protokol metninde yer almıştır. Çalıştay ekibinin sigorta güvencesi altına alınması da bu tür çalışmalarda üzerinde durulması gereken önemli konudur. İş birliği yapılan kurum bu konudaki sorumluluğu Dokuz Eylül Üniversitesi Staj ve Pratik Çalışma Yönergesi 'ne uygun şekilde

üstlenmiştir. Yönetici-yürütücü ekip, protokol kapsamında üniversite tarafından görevlendirilmiştir. Çalıştay başlamadan önce, kullanılacak hurda ve atık malzemelerin biriktirilmesi, sarf malzemelerinin temini, ekipman ve donanımın hazırlığı firma tarafından sağlanmıştır.

İmzalanan protokol gereği karşılıklı iş birliği başlatılmış ve 2015-2018 yılları arasında dört çalıştay düzenlenmiştir. PhilSA A.Ş. Atık Malzemelerle Form Araştırmaları Çalıştayı yalnızca bir kez yapılmıştır. Üç kez çalıştay yapılan Hugo Boss Atık Malzeme Heykel Çalıştayı, izlediği yöntem ve amaçlar başlangıçta belirlenen temel prensiplerini koruyarak aynı programda sürdürülmüştür. Düzenlenen çalıştayların tarihleri, katılımcıları, yaptıkları çalışmaların adları ve her çalıştayda yapılan heykel sayısı şöyledir:

29 Haziran-11 Temmuz 2015 Hugo Boss Atık Malzeme Heykel Çalıştayı:

Yönetici: Gökçen Ergür

Yürütücüler: Neda İsmail Atar- 'Totem', Levent Ayata- 'İsimsiz'

Katılımcılar: İpek Erçelik- 'Renkli Kompozisyon', Anıl Kaan Yatar- 'Mantis', Can Aksoy, Yasin Uysallar- 'Yatay Kompozisyon', Tuğba Özdere- 'Kompozisyon', Onur Eray, Barış Direnç Altınay- 'Melek', Gülsüm Zeybek- 'Robot', Yasemin Selvi- 'Sarmal'. Toplam 9 adet heykel sergilenmiştir.

8-16 Haziran 2015, Atık Malzemelerle Form Araştırmaları Çalıştayı, Philsa A.Ş. Ve Dokuz Eylül Üniversitesi İş birliği ile:

Yönetici: Sevgi Avcı- 'İş'

Yürütücüler: Mert Taşkın Demir- 'Natürmort', Seval Alp- 'Tümülüs'.

Katılımcılar: Ali Kanal- 'Potansiyel', Alper Yanılmaz- 'Cümbüş', Ayşe Önel- 'Döngü', Bilgi Avcı- 'Misyon', Can Aksoy- 'Devinim', Ecem İleri- 'Son durum', Emre Evcimen- 'Göçebe', Kayra Şenkanat- 'Ben', Makbule Şanlı Yaşa- 'Bir gün', Nilüfer Tümel- 'Emek', Nurdan Yurtbay- 'Uyku', Özlem Bayrak Begtaş- 'Empati'. Toplam 15 adet heykel sergilenmiştir.

5-16 Haziran 2017 Hugo Boss Atık Malzeme Heykel Çalıştayı:

Yönetici: Gökçen Ergür 'Teddy'.

Yürütücüler: Neda İsmail Atar- 'Marilyn Monroe'- 'James Dean'- 'Brian O'ttottle', Seval Alp- 'Kompozisyon'.

Katılımcılar: Cansu Yaman- 'Natürmort', İrem Nur Çınar- 'Dans', Melih Gömeç- 'İsimsiz', Sezer Deniz- 'Germe'- 'Tepeklak', Özlem Bayrak Begtaş- 'Dilek Ağacı', Nurdan Yurtbay- 'Soyut Kompozisyon', Melike Uysal -'At', İsmet Yarkın Yağdı -'Rüzgâr Gülü', Emre Evcimen -'İsimsiz'. Toplam 15 adet heykel sergilenmiştir.

18-29 Haziran 2018 Hugo Boss Atık Malzeme Heykel Çalıştayı:

Yönetici: Gökçen Ergür- 'Rüya'.

Yürütücü: Neda İsmail Atar 'Bulut'- 'Soyut Rölyef'.

Katılımcılar: Fevzi Ay- 'İsimsiz', Armağan Bilir- 'Çekiç Baş', Ecem İleri- 'Omurga', 'Saat', Anılcan Kuyucu- 'Soyut Form', Taylan Şahin- 'Ejderha', Pelin Timoçin- 'Portre', Emre Yaman- 'Maymun', Yiğit Yılmaz- 'Kalp'. Toplam 12 adet heykel sergilenmiştir.

Çalışmanın başladığı gün, yönetici-yürütücüler ve katılımcılar fabrika tesislerine geldiklerinde ilk iş olarak firma uzmanlarının sunduğu tanıtım toplantısına katılmışlardır. Toplantıda firma, fabrika işleyişi ve tesisin çalışma prensipleri açıklanmış ardından iş güvenliği ve çalışmanın işleyiş ilkeleri sunulmuş; katılımcıların konularla ilgili soruları yanıtlanmıştır. Yönlendirmelerin yapıldığı bu toplantının ardından çalışma alanları ve malzemelerin yer aldığı depolar incelenmiş kullanılacak olan malzemeler görülmüştür. Ayrıca, üretilecek heykellerin sergilenebileceği olası yerler de katılımcılara gösterilmiştir. Böylece çalışmaların boyutları ve ölçekleri konusunda belli bir fikir edinilmiştir. Atık ve hurda malzeme ile güvenli çalışma prensipleri, malzeme seçimi, teknik olanaklar ve çalışmanın aşamalarına değinilmiş katılımcıların soruları yanıtlanmıştır. Üretim alanı, kullanılacak atölyelerdeki teknik donanım ve olanaklar incelenmiş ve bu atölyeleri işleten fabrika teknik kadrosu ile katılımcılar tanıştırlarak kendilerinden atölye çalışma kuralları konusunda bilgi alınmıştır. Katılımcı öğrencilerin çalışma ortamını görmeleri sağlanmış ve yapacakları çalışmalardaki hoca ve teknisyen katkısının sınırlarını tanımlayan açıklamalar yapılmıştır. Bu sınırların ve rollerin en başta belirlenmesi öğrencinin, çalışmalarına dair beklentilerin karşılanması açısından gereklidir. Söz konusu yönlendirme toplantıları her çalıştayda tekrarlanmıştır. Öğrencilerin gerçekleştirilecek

etkinliğin amacını yöntemini, işleyiş şeklini öğrenmesi akıllarında beliren soruların cevaplarını bulması açısından bu toplantıların önemi büyüktür. Belirli bir atölye deneyimine sahip bulduklarından çalışma düzenine kısa sürede uyum sağlamışlardır. İlk günden başlayarak çalıştay boyunca öğrencilerin nerede bireysel, nerede birlikte hareket edecekleri yönetici-yürütücü ekip tarafından sürekli denetlenmiştir. Çalışma içerisinde yapılan fikir alışverişi ve yardımlaşma, bütün katılımcılar tarafından izlenebilir şekilde paylaşılmış, çözümlenmeler, yorumlar ve tartışmalar katılım kültürünü kazandırmaya dönük açıklıkta yönetilmiştir. Çalışma ortamının dikkati en yüksek ölçüde yoğunlaştıracak düzeyde tutulmasına önem verilmiştir.

Firmanın katılımcılar için hazırladığı tek tip çalışma kıyafeti ve güvenlik ekipmanları katılımcılara sunarak hem aidiyet duygusu hem de grup motivasyonu yaratılmıştır. Uygulamalı çalışmalar atık ve hurdaların bulunduğu depolarda malzeme seçimi ile başlamıştır. Malzeme seçimi biçim ile ilk karşılaşma alanıdır. Öğrencilerden çalıştay öncesinde ön çalışma (eskiz, maket) hazırlamaları veya verili bir konuyu araştırmaları istenmemiştir. Atık ve hurdalarla çalışmanın ana fikri anlık, rastlantısal karşılaşmaları sanat fikrine dönüştürebilme deneyimini yaşamaktır (bkz. Şekil 2-3). Bu yüzden katılımcıların doğrudan sürece odaklanması istenmiş sonuç (yapıt) üzerindeki gelişim düzeyinin sürecin yaşanması ve araştırmanın yoğunluğu ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Depolama alanında çok çeşitli ve farklı özellikte malzemeler bulunmaktadır: Bazıları tanımlanabilecek alet ve eşyalara ait parçalar (çeşitli biçimde ütüler, metal sandalye parçaları, makaslar vb.) bazıları ne işe yaradığı belirsiz makina parçaları (çarklar, dişliler, zincirler vb.), ve çeşitli ölçülerde çelik ve alüminyum profil, boru, çubuk ve levha vb. gibi inşa malzemeleri karışık şekilde yığınlar halinde depolanmıştır. Bunların haricinde çeşitli plastik borular, bidonlar, kablolar, bantlar vb. gibi plastik malzemeler, kumaş gibi tekstil malzemeleri bulunmaktadır. Malzemelerin miktarlarının ve türlerinin belirlenebilmesi için depodan çıkarılıp sınıflandırılmasına başlanmıştır. Sınıflandırma işlemi tüm katılımcıların, yönetici gözetiminde takımlar halinde çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Malzemelerin öğrenciler tarafından ayrıştırılıp sınıflandırılması her bir parçanın katılımcıların, algı-bellek alanına dahil edilmesi demektir, böylece malzeme, ilk etapta kullanılsa bile üretimin ileriki aşamalarında ihtiyaç duyulduğunda hatırlanarak kullanılabilir. Biriktirilmiş buluntu malzeme Eroğlu'nun da belirttiği gibi: Biriktirilen her şey bir bütünsel sanat algısına sahip birilerinin elinde dayanılmaz yaratıcı boyutlara dönüşebilir veya söz konusu birikim, bir dönüşümün kaynağı olur. Biriktirilen şey aynı zamanda araçlara ve o araçlara bağlı malzeme demektir. Bunlar bir araya gelmesi halinde elemanları oluşturur. Bulduklarını ayrıştırıp, bunu belli bir denetlemeden geçirerek biriktiren kişilerin büyük havuzları vardır. Bu oluşma, yaratıcılığa yönelten oluşmaların da kaynağıdır (Eroğlu, 2019, s. 30).

Şekil 2. Melek, B. D. Altınay ve O. Eray, 2015 (Fotoğraf: G. Ergür).

Şekil 3. *Natürmort*, M. T. Demir, 2015 (Fotoğraf: S. Avcı).

Malzemelerin seçilmesi ve sahiplenilmesi herhangi bir ön tasarım çalışmasından yola çıkılmadığı için tamamıyla rastlantısal veya sezgisel şekilde gelişmiştir. Malzemeler yine iş bölümü ile çalışma alanına taşınmış ve her katılımcının kendisi için ayırdığı bölüme istiflenmiştir. Çalışma alanı kendiliğinden veya bilinçli olarak bireysel çalışma alanlarına bölünmüştür. Malzemenin tanımı bu noktada tekrar gözden geçirilmiştir. Kullanılacak malzemeler kil, alçı, taş gibi amorf (biçimsiz) belli bir biçime dönüştürülen malzemelerden farklıdır. Çalıştay malzemeleri çelik, bronz, alüminyum, boyalı hurda çelik, metal, varil, galvaniz hurda çelik, tutkal, metalize, naylon, koli bandı, plastik şerit, filtre, şeker çuvalı, metalize, kakao torbası, tow, kömür tozu, plastik kilit, pleksi cam göbek gibi fabrika üretim artıklarıdır. Malzemelerin tamamının kendi biçimleri, işlevleri (artık kaybedilmiş), bellekleri vardır, bunlarla heykel yapmak, farklı bir biçim yaratma pratiği gerektirmektedir. Levi-Strauss'un 'Yaptakçı' (*Bricoleur*) olarak adlandırdığı kişiliğin tutumuna benzetilebilir. Levi-Strauss bir yanıyla sanatçıya benzettiği yaptakçının nesnelere konuştuğunu hatta nesnelere aracılığıyla konuştuğunu söyler (Levi-Strauss, 1984, s. 44). Henüz malzeme belirleme aşamasında, biçimsel aşinalık gibi sebeplerle öğrencilerin eğilimlerinin teknik sorunlarını çözebilecekleri tanıdık malzemeleri seçmeye, yönlendiği gözlenmiştir. Malzemenin önceki yapısını, tanınırlığını korumak, örneğin Hurda-Sanatı örneklerinde sıkça görülen bir çalışma yöntemidir (Ragon, 1987, s. 75). Burada sanatçı aşına, tanıdık, buluntu nesnelere doğrudan yapıya dahil ederek dönüştürmekte ve böylelikle izleyicinin algı alanına ulaşabilmektedir. Ayrıca endüstriyel biçim artık estetik bir kategori haline geldiğinden sanatçı bu beğeni alanını da değerlendirebilmektedir. Betimlemede hazır biçimin geçirdiği dönüşüm ile bir araya geldiğinde izleyici açısından kolay benimsenen çalışmalar ortaya çıkmıştır (bkz. Şekil 4- 5-6).

Şekil 4. *Natürmort*, C. Yaman, 2017 (Fotoğraf: G. Ergür). Şekil 5. *Göçebe*, E. Evcimen, 2015 (Fotoğraf: S. Avcı).

Şekil 6. *Yatay Kompozisyon*, C. Aksoy, Y. Uysallar, 2015 (Fotoğraf: G. Ergür).

Öğrenciler daha önce kamusal alan ölçeğinin gerektirdiği boyutları dikkate alarak çalışmadığı için üretim sürecini buna göre tasarlamak durumunda kalmıştır. Bölüm eğitim sürecinde yürütülen çalışmalar form geliştirme odaklı olduğundan heykelin mekân ihtiyacı çoğunlukla kaide ile çözümlenmektedir. Kaidenin tanımladığı özel alan, ölçek problemini kendiliğinden ortadan kaldırırken gerçek bir açık alan ise, çevresi ile doğrudan ilişkili biçim problemleri yaratır. Bu şekilde, bünyesinden kaideyi dışlayan doğrudan zeminle bütünleşecek bir yaklaşım belirlenebilir. Ayrıca görece uzun bir zaman sergilenecek heykellerin, açık hava şartlarına karşı koyacak ve varlığını sürdürecekt teknik çözümleri üretmesi gerekir. Dönüşmüş atık malzemenin kullanılması da içeriğe katılan başka bir unsurdur. İlk çalıştaylarda fabrika ön bahçesinin açık alanları sergileme alanı olarak sunulduğu için her yönden izlenebilen daha büyük ölçekli heykel fikri genel olarak benimsenmiştir. Bir sonraki çalıştayda ise fabrikanın duvarları çalışma alanı olarak belirlenmiştir, tek cepheli yüksek rölyeflere ağırlık verilmiştir. Son çalıştayda ise heykeller fabrika sosyal tesisinin iç avlusunda sergilenmiştir, bu yüzden heykeller öncekilere göre daha küçük ölçekte tutulmuştur. Sergileme alanı, heykellerin ölçeği için belirleyicidir. Çalıştaylarda katılımcılar birbirinden farklı biçimsel ilkelerden yola çıkmıştır. Figür veya non-figüratif tavır üzerinden gelişen tek veya çok renkli, çizgisel, saydam ya da opak pek çok seçenek sınamıştır. Malzeme ve teknik, çeşitliliğe açık bir kaynak olduğundan pek çok biçim olanağı ile karşılaşmıştır. Plastik, kumaş, ahşap, torf, mukavva, tutkal, metalize, naylon, koli bandı, plastik şerit, gibi doğal veya yapay malzemeler genellikle ara formlarda, tamamlayıcı rollerde karşımıza çıkar (bkz. Şekil 7). Çelik, kalıcı yapısı ve boşluğu biçimlendirme özelliği sayesinde öncelikle tercih edilen malzeme olmuştur. Tekniği kolaylıkla öğrenilebildiği ve inşa mantığında kısa sürede biçim geliştirilebildiğinden bu tür çalıştaylarda sık kullanılan bir yapı malzemesidir (bkz. Şekil 8).

Şekil 7. Ben, K. Şenkanat, 2015 (Fotoğraf: S. Avcı).

Şekil 8. Renkli Kompozisyon, İ. Erçelik, 2015 (Fotoğraf: G. Ergür).

Malzeme ile düşünme heykelde biçim geliştirme sürecinin önemli bir bileşenidir. Malzeme ile düşünürken izlenecek en basit yollardan biri, oyun mantığında hareket etmektir. Tüm dikkatin malzemenin özellikleri üzerine odaklandığı, bir yoğunlaşmaya geçerek malzemeleri sıralama ve düzen olasılıklarını üç boyutlu şekilde deneyerek parçaların tek tek, bir arada ilişkileri üzerine gözlem yapmak ve düşünmek önemlidir. Biçim araştırma, bulma ve motif geliştirme aşamasında oyunun alanını, heykelin olası ölçeğini boyutlarını dikkate alarak belirlemek avantajlı bir yaklaşımdır. Bu aşamada biçimin ana hatları ortaya çıkmaya başladıkça yapısal problemler de kendini göstermeye başlayacaktır. Keşfe ve buluş yapmaya çok açık bir aşama olduğundan deney yapmak ve seçenek üretme teşvik edilmelidir. Ecker, sanatsal sorun çözme, baştan sona değerlerin seçimi, ayırmsanması, birleştirilmesi yeni olasılıkların keşfi içinde yürür. Sanatsal sorunun çözümü ile biten yapıt yeni sorunların ipuçlarını da içinde saklar demiştir (Ecker'den aktaran, Kırıçoğlu, 2019, s. 105). Ana biçim konusunda kararların netleşmesi öğrencinin heykelin konacağı çevreye göre kararlar almasını gerektirir. Yönetici veya yürütücülerle geliştirmekte olduğu heykel üzerine fikir alışverişinde bulunması, sözel şekilde problemini ifade edebilmesi çok önemlidir. Böylece geliştirdiği biçime dair düşünsel yaklaşım, kavramsal soyut alandan çıkararak somutlaşabilir. Rastlantısal, kendiliğinden (spontane) ortaya çıkan sonuçlar da bilinç düzeyine çıkarılmazsa bilgiye dönüşemez. Öğrencide sanatsal keşfin, bilinç düzeyine çıkabilmesi için kendisi tarafından tanımlanıp ayırt edilmesi gerekir. Çalıştayda tartışma ortamı belirli zamanlarda tüm katılımcılara açık bir forum şeklinde gerçekleştirilmiştir. Örneğin, yürütücüler, katılımcıların üretim sırasında gerek fiziksel gerek zihinsel olarak yaşadıkları duraksamaları ve kararsızlıkları fark ettiklerinde aynı olguya başka bir bakış açısı önererek destek olmuşlardır. Örneğin Şekil 2'de 'Melek' adlı çalışmada maskenin önerilmesi, çalışmanın vurgu sorununu çözümlenmeye yardımcı olmuştur. Söz konusu katkının etkisi, üretim sürecinde birtakım kuramsal bilgilerle desteklenmesine bağlıdır. Çünkü öğrenimin kalıcı hale gelmesi başlıca amaçtır. Biçimi ve ürettiği etkiyi sık sık analiz etmek, saptamalar yaparak anlam ve içeriğe dair çıkarımlarda bulunma alışkanlığı sanatsal bilgi üretme pratiğini

geliştirecektir. Bu şekilde üretilen bilginin yaşama geçmesi, sınanması, paylaşılması bir sanatçının yaşam boyu edindiği birikimin kaynağıdır. Richard Pfenning, sanat dersinde zihinsel (ussal) çözümleme şeklinin altı evrede geliştiğini öne sürmektedir. Buna göre:

1. Algılama
2. Sıralama (Sayma) ve betimleme
3. Algıların parçalara ayrılması,
4. Tek tek parçaların ayrı ayrı etkileri, birbirlerine etkileri ve bütüne etkilerinin saptanması.
5. Yapıtın anlambilimsel (semantik) ve içeriksel boyutu,
6. Eleştirel çözümleme.

Çözümlemenin birinci aşaması olan algılamada, algı aynı zamanda üretici olduğundan, görüsel düşünme; algı aynı zamanda söylemsel düşünme kullanılacaktır. İkinci, üçüncü ve dördüncü aşamalarda tümüyle söylemsel düşünme kullanılacak, beşinci ve altıncı aşamalarda ise ussal düşünme biçimlerini tümünü içeren düşünme biçimleri işe koyulacaktır. (Pfenning'den aktaran, San, 2003, s. 150)

Görülüyor ki hem örgün öğretim hem de çalıştay gibi ortak üretim ortamlarında çalışmasını yürüttüğü heykel üzerine düşünme, çözümleme ve eleştiri geliştirerek öğrenciler, daha profesyonel bir davranış kazanmaya yönlendirilirler. Uygulamanın yanında öğrencilerde kuramsal yeterliliklerin gelişmesi ve üzerinde çalışılan biçim düşüncesinin ifade edilebilmesi çalıştay sürecinin can alıcı unsurlarındandır. Bu çözümlemelerin paylaşılması sırasında öğrencinin gözden kaçırdığı noktaları fark etmek ve göstermek, yönetici ve yürütücü açısından değinilecek konuların kapsamını genişletme fırsatı sunabilir. Örneğin; heykelin alanıyla kurduğu ilişki bağlamında kaide ve kaidersizlik seçeneğinin nasıl değerlendirileceği konusu çalıştay süresince sık sık gündeme gelmiştir. Oysa kaidenin heykelin biçimiyle kurduğu etkin ilişki biçimleri 20. yüzyılın başlarından beri Brancusi, Rodchenko, Boccioni gibi sanatçılarda görülmeye başlanmıştır. Bu sanatçılarda heykelin yapısı içinde kaidenin durumu ele alınmış ve pasif yapısına karşı çözümler önerilmiştir. Kaidenin tamamen vazgeçilebilir olması da günümüze kadarki süreç içerisinde yine karşımıza çıkan bir durumdur (Burnham, 1968, s. 19). Öğrencilere işlerinin nasıl sergileneceği sorulduğunda verilen cevaplardan bu konuyu hemen hemen hiç düşünmedikleri ya da belli bir ezberi tekrarladıkları saptanmıştır. Bölümde atölye derslerinde ve kuramsal derslerde değinilmesine rağmen uygulamaya dayalı bu türden bir çalışmada temel problemlerle somut şekilde karşılaşmış ve çözüm üretme gerekliliği doğmuştur. Öğrencinin düzeyinin sınanması ve zayıf kalan yönlerinin saptanması noktasında sanat eğitimcileri için çalıştay ortamı, uygun gözlem alanlarıdır. Böylece örgün eğitime dönüldüğünde nelere öncelik tanınacağı belirlenerek ders içerikleri güncellenebilir.

Şekil 9. *Uyku*, N. Yurtbay, 2015 (Fotoğraf: S. Avcı).

Uygulamaların üretimi ile ilgili tekniklerin tanınması, denenmesi ve öğrenilmesi katılımcıların ilgi gösterdiği bir diğer alandır. Çalıştaylarda öğrencilerin, kendi teknik beceri sınırlarını keşfetme ve bu alanda kendini geliştirme kaygısı yaşadıkları gözlemlenmiştir. Örneğin modelaj atölyesinde temrin yapmış bir öğrenci burada edindiği birikimi çalıştay sürecinde atık malzemelere uyarlayarak benzer görsel etkileri daha büyük boyutlarda yakalamaya çalışmıştır (bkz. Şekil 9). Beceri ve fiziksel sınırlar hakkındaki önyargı ve endişelerin giderilmesi ancak doğrudan uygulama ile iş üzerinden giderilebilmektedir. Heykel yapabilmenin öncelikli şartlarından birinin sadece yetenek olduğu yanlışlığına sıklıkla düşülür. Çok teknik bilmenin üstünlük kazandırdığı sanılır. Bunun belli avantajları elbette vardır. Çalıştaylar süresince bu yargıyı aşma yönünde dikkate değer adımlar atılmıştır. Günümüz sanat formlarında teknik bilgi, yetenek, eskisi kadar öncelik taşımamaktadır. Duchamp, hazır-yapım (*ready-made*) kavramını ortaya atarak zanaat ve tekniğe dair zaten sorgulanan yargıları değiştirmiştir. Bunun yerine sanat fikri öne çıkmıştır (Duchamp ve Hahn, 1984, s. 77-88). Sanat eğitimle derinleşen bir birikim alanı haline gelmiştir. Bir sanat fikrinin geliştirilmesi konusunun ilk aşamada çözülmesi ve teknik bilginin bu noktadan sonra devreye girmesinin doğru bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Çalışmalar ilerledikçe öğrencilerin öz güvenin arttığını ve üretme iradesinin etkin hale geldiğini, değerlendirme, karar verme, eyleme geçme konusunda daha cesaretli davrandıklarını dikkat çekmiştir. Bu ruh halinin yarattığı sonuç, teknik becerinin herkes tarafından edinilebildiğini sanat fikrinin ise asıl üzerinde durulup geliştirilmesi gereken kişiye özel alan olduğunu göstermiştir. Oysa sanatta teknik, icat edilebilen, geliştirilen ve kişilik yapımıza bürünebilen bir olgudur (bkz. Şekil 10).

Şekil 10. Potansiyel, A. Kanal, 2015 (Fotoğraf: S. Avcı).

Yönetici-yürütücülerin bu aşamada bizzat kendileri teknikleri detaylı şekilde anlatarak uygulamışlardır. Teknik donanımın sınırları ve taşıdığı riskler de dikkat çekilen konular arasındadır. Bir teknikte ustalık kazanmak dikkat ve özen gerektirmektedir. Zamana bağlı bir şekilde ve ihtiyaç duydukça geliştirilen teknik deneyim birikiminin aktarımı sanat eğitiminde artık öncelikli amaç olmamalıdır. Tekniğin ortalama düzeyini aşip ustalık (virtüözite) düzeyinde fetişleşmesi, sanat yapma düşüncesini geri plana atabilir. Hans Ronge bu süreci, “malzemenin insanileştirilmesi, ya da öznenin nesnelleştirilmesi” (Ronge’den aktaran, San, 2003, s. 171) şeklinde özetlemiştir.

Olgunlaşma sürecinde birçok sanatçı teknikle (ve malzemeyle) hesaplaşma aşamasından geçmiştir. Aynı şekilde beceri çabuk sonuçlar almak için büyük konfor alanı açar fakat sadece tekniğe ağırlık verilmesi ya da yeteneğe güvenilmesi öğrenmenin ve bilgi üretmenin önünde bir engeldir. Sanatçı Cengiz Çekil öğrencilerine sık sık bunun üzerine gidilmesi gereken bir özellik olduğunu hatırlatırdı. Bir söyleşisinde de belirtmiştir ki, “Dün dediğim gibi, yetenekli olanın yüzeyde kalma tehlikesi var. O zaman bir problemi çözmek için yollar aramazsın ya da o problemi çözerken değişik araştırmalar yapma gereği duymazsın” (Çekil’den aktaran, Avşar, 2020, s. 59). Çalışma süresinin kısıtlı olması katılımcıları daha hızlı, planlı düşünmeye zorladığından mükemmelleşmesine zaman ayırmak yerine teknik düzeyi daha makul düzeyde tutarak bu zamanı etkiyi arttıracak çözümlere üretmek için kullanmışlardır. Atölye teknisyenleri de yapılan çalışmalara destek vermişlerdir. Öğrencilerin ihtiyaç duyduklarında Yönetici-yürütücü bilgisi ve onayıyla teknik destek alabilecekleri en başta belirtilmiştir. Biçime doğrudan müdahale düzeyinde hiçbir katkı kabul edilmemiştir.

Fabrika çalışanları da çalıştay alanını sık sık ziyaret etmiş, heykellerin üretim süreçlerini izlemişlerdir. Zaman zaman yapılan çalışmalar hakkında sorular sormuşlar; düşüncelerini paylaşmışlardır. Üretim süreci izleyicinin genelde karşılaşmadığı aşamadır. Çalışmaların kimi zaman yoğun ve üretken aşamalarına şahit olmak izleyicilerde sanata karşı ilgiyi arttırdığı gözlemlenmiştir. İzleme kültürünün kazanılması, zevk alma, sanatla karşı karşıya olmanın yarattığı farkındalığın yanı sıra izleyicilerde merak ve eleştiri kültürünün gelişmesi bu türden etkinliklerle mümkündür. Sanat kendi çevresinde gelişen bir olgu değildir toplum hayatının her noktasına nüfuz etmelidir. Janet Wolff, sanatın toplumsal bir üretim biçimi olduğu çok vurgu yapılan ‘yaratıcılık’ kavramının gizemselliğinden sıyrılıp anlaşılır hale gelmesi gerektiğini belirtmiştir (Wolff, 2000, s. 135). Ne yazık ki ülkemizde heykel alanında izleyicinin ilgisi ve birikimi başka sanat alanlarına oranla daha sınırlı düzeydedir. Halka açık sanat sempozyumları ve çalıştaylar sanata meraklı kişi sayısını arttırmaktadır. Katılımcıların da gördükleri ilgi sayesinde motivasyonları yükselmiştir. Plastik sanatlarla uğraşan sanatçıların iletişim kanalı yapıt üzerinden topluma açılır. Sempozyum, çalıştay gibi etkinlikler izleyici ve sanatçı arasındaki mesafenin azaldığı ortamlar yaratır.

Çalıştaylarda, heykellerin tamamı belirlenen çalışma süresi içerisinde tamamlanmıştır. Öğrencinin motivasyonunun düştüğü bazı durumlarda akran yardımlaşması devreye girmiştir. Bu konuda yönetici-yürütücü hocaların dikkatli ve ilgili yaklaşım içinde olması ve öğrencilerin motivasyon düzeylerini yüksek tutmaları çok önemlidir. Doğrudan sürece müdahale etmek, bizzat yapmak yavaşlayan veya duran çalışmaların sürmesi için faydalı olmaktadır. Çalıştaylar süresince yönetici-yürütücü hocalar kontrolü hiç yitirmeden üretimin devamlılığı sağlamışlardır.

Tamamlanma aşamasına yaklaşıldıkça izleme-sergilenme şekline dönük kararların netleştiği, ara form düzeyinde ekleme, çıkarma ve rötuşların yapıldığı bir evreye girilmiştir. Biçimsel bütünlük duygusu, işin tamamlandığı noktayı belirlemede önemli bir değerlendirme ölçütü sayılmıştır. Çalışmanın tamamlandığı anı tanımlamak genelde sanatçıların zorlandığı bir aşamadır. Bir heykelin ya da resmin tamamlandığına, sergilenmeye hazır olduğuna dair yargılar çoğu kez muğlaktır. Belirlenen üretim süresinin sonuna gelmek belirleyici değildir. Bazen rötuş işleminin tamamlanması, yüzey temizliği, boyama gibi aşamalar üretim sürecinin sonunu işaret etse de kararın verilmesi için yeterli değildir. Çalıştayda da öğrencilerin çoğunda bu sorunun cevabını yönetici-yürütücü hocalardan beklediği gözlenmiştir. Boyamanın bittiği anda işin sergilenmeye hazır olduğunu ya da planlandığı şekilde parçaları birleştirilen ve rötuşlanan bir heykelin tamamlandığını varsaymak doğru değildir. Bu konuda gözü kapalı, ezberden karar verilemez. Çalıştay boyunca eğitsel çerçevede sürdürülen tartışma ve analiz yapma eylemi burada tekrar işlevsel hale gelir. İşi her açıdan izleyerek ve mevcut durumunu betimleyerek saptamalarda bulunmak bunun yanında soru-cevap şeklinde gelişen ve örneklemelere dayalı açıklamalarla desteklenen bir inceleme, tamamlanma aşamasında da faydalıdır. Rötuş, boya gibi son evre işlemleri tamamlanmış olabilir. Emin olmak için heykeli son yerinde görmek ve bir süre izlemek, kıyaslama seçenekleri yaratmak ve değerlendirmek karar vermek için uygun bir yöntem olabilir. Büyük ve köklü değişikliklerden çok, basit ama etkili çözümler üretmeye yoğunlaşarak sonraki çalışmalara da etkisi olan farklı bakış açıları denemek, bilinci sürekli uyanık tutmak bu tür uygulamalardan edinilebilecek alışkanlıklar arasındadır. Gözümüz heykeli izlemeye alışmışsa aracı bir görme şeklinden faydalanmak örneğin yapıtın fotoğrafı üzerinden etkiyi izlemek uygun bir yöntem

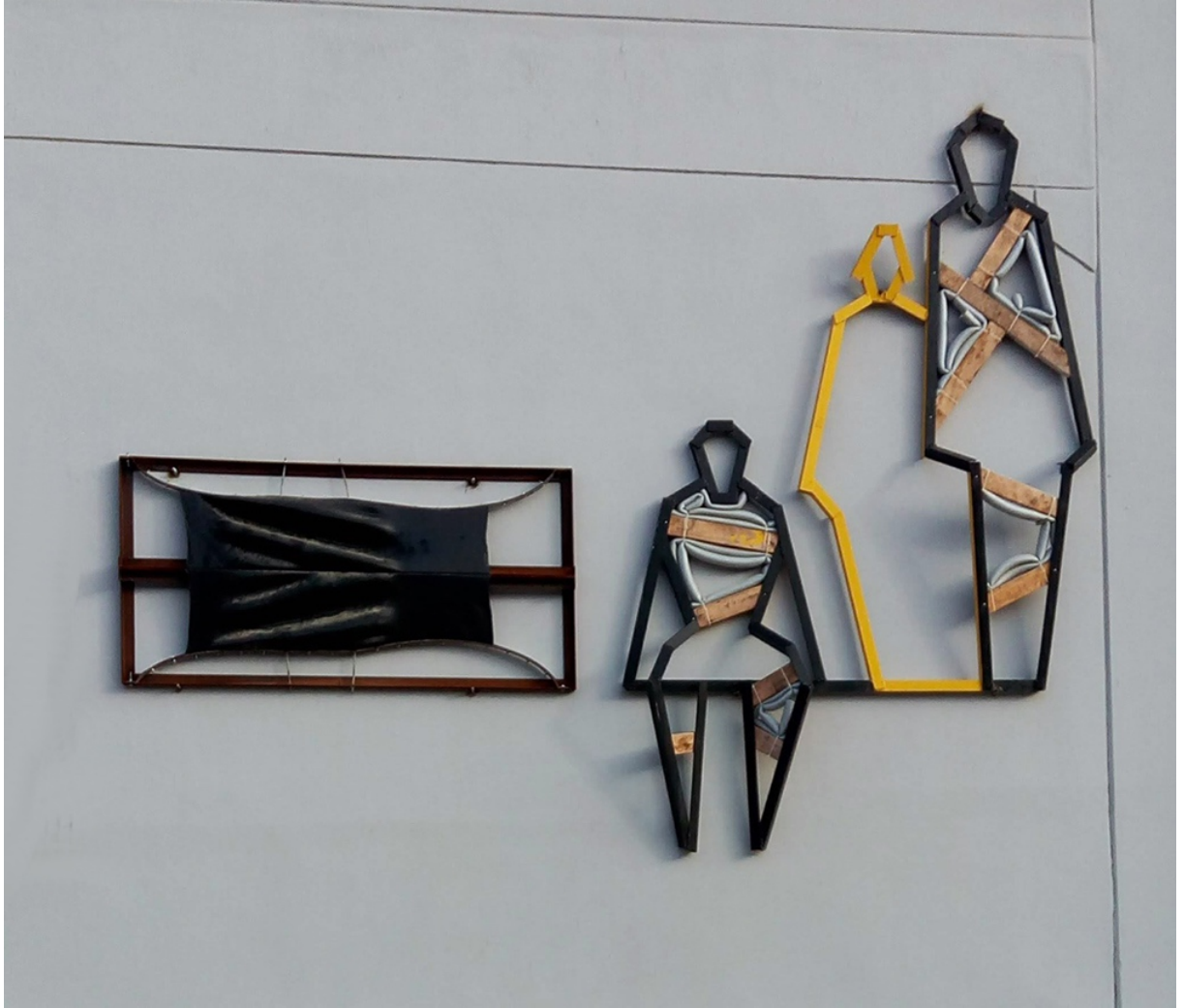
olarak önerilebilir. Sonuç için ekleme yapma fikrine takılıp kalmışsa öğrenci sonucu deneyerek görmelidir. Heykel üretilirken izlenen yol bir önceki biçimsel aşamaya rahatlıkla dönebilir. Çalışmaların her durumu her bir aşama bu anlamda gözden geçirilebilir ve tekrar değerlendirilebilir.

Renk uygulanacak çalışmalarda rengin nasıl bir rol oynayacağı, biçime katılma şekli her bir heykel için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Günümüzde heykelde özgün sonuçlar yaratmada form araştırmaları kadar renk araştırmaları da önem kazanmıştır. Önceki dönemlerde özellikle 19. yüzyılda, rengin heykeli özünden uzaklaştırdığı gerekçesiyle renk olumsuz bir biçimlendirme elemanı sayılmış heykelde renk kullanımı tartışma konusu olmuştur. Dönemin eleştirmenleri rengin heykeli değersizleştireceği sıradan bir süs eşyasına dönüştüreceği kaygısı taşıyorlardı. Akademisyenler heykeltıraşın dehasını ve yeteneğini gizlediği görüşündeydi. Sanatçılar ise malzemenin kendi doğal rengine sıcak bakmışlardır (Avcı, 2008, s. 165). 20. yüzyıl sanatı ile heykel için renk tabu olmaktan kurtulmuş ve heykelde kullanımı yaygınlaşmıştır. Çalıştay sürecinde ortaya çıkan çalışmalarda da rengin özgürce kullanımına tanık olunmuştur. Özellikle karışık malzemenin kullanıldığı işlerde bütünlüğü, birliği elde etmek veya ifade katmak için renge sıkça başvurulmaktadır. Heykelin üretim aşamasında hacim heykelin kütlesini renk ise yüzeyini ilgilendirir. Fakat renk, kullanım amacına göre heykelde hacmi ortadan kaldıracak gibi istenirse en çarpıcı bir şekilde vurgulanmasına veya formun parçalanmasına da hizmet edebilir. Heykelde renk uygulaması doğadaki formların asıl renklerini çağrıştırmak için ele alınması halinde yaratılan formun gerçekmiş gibi görünmesini sağlar ve bu durumda benzetme amaçlı renk kullanım söz konusu olur. Heykelin bütün yüzeyleri tek renkle boyandığında ise farklı malzemelerle üretilmiş bir heykelde renk formu öne çıkararak ve metamorfozu sağlayan bir araç olarak değerlendirilebilmektedir. Renk, heykelin kütle etkisini hafifletebileceği gibi tam tersi biçimde bir etki de kazandırabilir. Renk uygulaması formun karakterini pekiştirebilir. Örneğin sıcak bir formu daha da sıcak kılabilir (DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi, 2021). Çalıştayda gerçekleştirilen "Tümülüs" adlı çalışmada malzemenin kendisi elde edilen forma ilham vererek doğal rengi korunmuş ve gerçekçi yaklaşıma katkıda bulunmuştur. Heykel aydınlık rengi sayesinde büyük külesine rağmen ağırlığı yokmuş etkisi kazanmıştır. Empati adlı çalışma ise benzer etkiyi şeffaf renkli malzemesi ile yakalamıştır. Soğuk renk tercihi, sıcak forma zıt bir şekilde kullanılmıştır (bkz. Şekil 11).

Şekil 11. Tümülüs, S. Alp, 2015 (sağ); Empati, Ö. Bayrak Begtaş, 2015 (sol) (Fotoğraf: S. Avcı).

Bilindiği gibi renk olgusu malzemenin kendisinden kaynaklanabilir ya da boya, folyo gibi yüzeyi kaplayarak renklendiren bir aracı malzeme ile de sağlanabilir. Tek renkliliğin, çok renkliliğin ya da hiç boyanmamış heykellerin kriterleri yaratılmak istenen plastik etkilere göre belirlenmiştir. Renk estetik etkilerinin yanında yerine göre anlama da katılan aktif bir bileşendir (George, 2014, s. 66). Non-figüratif çalışmalarda renk, parçaların birbiriyle ilişkileri göz önüne alınarak çizgi, yüzey, soğuk-sıcak ve bunun gibi biçim bağıntılarından yola çıkılarak seçilmiştir. Rengin biçimle uyumuna dikkat edilmiştir. Yarı-saydam heykellerde rengin, heykel üzerindeki üst üste düzenlenmiş ışık geçirgen yüzeylerin yaratacağı değişimleri, uzaktan ve dış şartlarda en üst düzeyde gerçekleştirecek tonlarda boyanmıştır. Renklendirmede öncelik boyanın koruma işlevinden çok biçim ve içerik ilişkisine dayandırılmıştır. Renkle müdahale edilmeyen, sürece dair izleri sunan heykellerde atık-buluntu malzemeye dair tüm süreç görünür durumdadır. Aşırı biçimsel müdahalelere maruz kalsalar da malzeme üzerindeki aşınma, yıpranma, pas gibi -etki yaratan- izler korunmuştur. Nesnelere izleyicide bıraktığı duygusal etki özdeşleşmeye kadar uzanan bir alana sahiptir. Germe, yırtma, yakma gibi fiziksel eylemler üzerinden biçimlenen heykeller de gene duygusal tepkileri malzemenin özelliklerinden yararlanarak elde etme yolunu izlemişlerdir (bkz. Şekil 12). Atık Malzeme söz konusu olduğunda boyama ya da olduğu gibi bırakma konusu sadece biçimsel bir tercihin ürünü değil kültürel bir alışkanlığa da gönderme yapabilir. Cengiz Çekil bir söyleşisinde bu kültürel farkı, "Avrupa'daki izleyiciyi paslı malzeme etkiliyor. Müthiş bir demir boyama hastalığı var bizde. Boyarsın, yıldızla boyarsın başka şeyle boyar yeniden kullanıma sokarsın" şeklinde ifade etmiştir (Çekil'den aktaran, Avşar, 2020, s. 6). Gerçekten de fabrikanın bakımlı düzenli ve temiz ortamında boya uygulanmayan heykellerde bu tercihin bilinçli yapıldığını, herhangi bir özensizlikten kaynaklanmadığını fark etmek mümkündür. Sergilemeden sonra izleyicilerden bu konudaki fikirleri sorulduğunda da bu saptamanın doğruluğu kanıtlanmıştır.

Şekil 12. *Germe*, S. Deniz (sol), 2017; *İsimsiz*, M. Gömeç (sağ), 2017 (Fotoğraf: G. Ergür).

Heykeller tamamlandıktan sonra açık alanda bir sergi formunda ya da yerlerine konarak izleyici ile paylaşılmıştır. Her çalıştayın sonunda bu aşama tüm katılımcılar ve fabrika çalışanları tarafından heyecanla karşılanmıştır. Fabrika teknisyenleri arasından bu iş için görevlendirilen ekibin dışında da pek çok kişi gönüllü çalışmıştır. Heykeller uygun konumun seçilmesi için defalarca yer değiştirmiş, her biri arka fon, ışık, izleme yönü gibi ölçütler dikkate alınarak yerleştirilmişlerdir. Sergileme fabrikanın vardiya değişim saatine göre belirlenmiştir, bu saatte büyük bir topluluk açık alanları doldurmaktadır. Heykellerin sergilenmeye başlamasıyla birçok çalışan izlemeye gelmiş sonuçları yakından incelemiştir. Her gün karşılaştıkları nesnelere heykeller üzerinde tamamen farklı bir bağlamda görmeleri ilgilerini çekmiştir. Heykellerin izleyenler üzerinde bıraktığı olumlu etki hem fabrika yönetim ekibi hem de firmaların yurtdışından gelen üst düzey yöneticileri tarafından daha sonra tarafımıza ifade edilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerde de benzer tepkiler gözlemlenmiştir. Öğrencilerin birçoğu bu çalıştaylarda kazandıkları motivasyonu, örgün eğitim öğretim sürecinde aldıkları derslerdeki çalışmalarında da sürdürmüşlerdir. Eğitim hayatının ileriki aşamalarında, lisansüstü programlarında ya da profesyonel sanat çalışmalarında, görülen disiplinler olgunluğun kaynağı olarak çalıştayların hatırı sayılır bir role sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalıştaylarda üretim sonrası ortaya çıkan, fabrikaların geri dönüşüme kazandırmak üzere ilgili tesislere yönlendirdiği türden, fabrikaya ait atık ve hurda malzemeler kullanılmıştır. Paydaş firmaların üzerinde önemle durdukları geri dönüşüm konusu, atık malzeme politikalarını şekillendirmiş ve Sıfır atık yaklaşımıyla atıklarının neredeyse tamamını geri dönüşüme kazandırdıklarını toplantılarda ifade etmişlerdir. Öğrencilerden bu malzemelerle tesis alanlarında belirlenen yerler için heykeller yapmaları istemeleri, çevre bilinçlerini teyit eden tutumlarının da bir yansımasıdır. Çevre bilinci konusunun gündemde olduğu günümüzde Dünya Çevre Günü gibi çevre duyarlılığı kazandırmaya yönelik etkinliklerde bölümümüz de önemli roller üstlenmektedir. Örneğin 'Bir Yokmuş Bir Varmış Çalıştay' İzmir Büyükşehir Belediyesi ile fakültemiz öğrencilerinin de katılımıyla İzmir Kültürpark Holleri'nde atık malzemelerin kullanımıyla büyük ölçekli bir kamusal alan heykeli üretilmiştir. Benzer şekilde İzmir Selçuk belediyesi ve Heykel Bölümü iş birliğiyle dünya çevre günü dolayısıyla sıradan, çöp sayılabilecek günlük tüketimden çıkan atıkların geri dönüşümüne farkındalık oluşturmak üzere 5 Haziran 2012 yılında dünya çevre günü etkinliği olarak 'Sevgi Avcı Yönetiminde Atık Malzemelerle Heykel Çalıştay' planlanmıştır. Etkinlik nedeniyle bölge halkı günlerce öncesinden atık malzemelerini toplayıp çalışma alanına getirmişlerdir. Yine 2019 yılında, Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü projesi olarak Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü iş birliğinde tüm bölüm öğretim elemanları ve öğrencilerinin dahil olduğu 'Geri Dönüşüm/Sıfır Atık Heykel Çalıştay', Çevre Günleri faaliyeti olarak gerçekleştirilmiş ve heykeller üniversitemiz. Sabancı Kültür Merkezi'nde geri dönüşümün tartışıldığı bir panel eşliğinde açılan sergi ile paylaşılmıştır.

Geri dönüşüm, malzemenin doğaya bırakılmadan tekrar kullanıma sokulmasını kapsayan bir işlemdir. Atık ve çöplerin sanatsal üretim amacıyla yeniden değerlendirilmesi, bu malzemelerin heykellerin dokusunda yer almaları sorunun göz önünde olmasını sağlamaktadır. Sanat yoluyla toplumun birçok kesimine doğrudan ve etkili şekilde ulaşmak mümkün olabilmektedir. Böylece her gün kullanılıp atılan ve çöp olarak adlandırılan malzemelerin aslında geri kazanılabileceği düşüncesini vurgulayarak toplumda varılmak istenen bilinç düzeyine katkıda bulunmaya çalışılmaktadır. Çevre sorunları ile daha derin ilişkileri olan ekolojik sanat projeleri ile karşılaştırıldığında sembolik ölçekte kaldığı öne sürülebilir ancak heykel sanatı kamusal alanda uzun süre varlığını sürdüren yapıtlar ortaya koyduğundan konunun gündemde kalma süresi de bununla doğru orantılı olacaktır. Düzenlenen çalıştayda katılımcılardan çevre konusunu özellikle vurgulanması beklenmemiştir. Buna karşılık etkinliklerin atık malzeme ile heykel üretimi üzerine yoğunlaşması nedeniyle ekoloji alanıyla kendiliğinden ilişkilendirilmiştir.

4. Sonuç

Çalıştaylar örgün eğitim programlarına destek sağlaması açısından etkili eğitim faaliyetleridir. Bölümdeki uygulamalı atölye derslerinde ve kuramsal derslerde geniş kapsamlı bir eğitim öğretim içeriği bulunmasına karşın uzun bir sürece yayıldığından üretimle ilgili aktif deneyim konusu bazen ikinci planda kalabilmektedir. Belirli bir kapsamda sınırlı paydaşın toplanarak fikir ve eylem üretmesi şeklinde tanımlanabilen çalıştaylar, güzel sanatlar eğitiminde de artan bir önem kazanmışlardır. Kuruluşundan bu yana Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü olarak çeşitli paydaşlarla iş birliği yaparak pek çok çalıştay düzenlenmiştir. Eğitim programlarının yıllık-dönemlik işleyişinin yanında çalıştaylar çok daha kısa bir zaman aralığında sayıca sınırlandırılmış katılımcıyla gerçekleştirilirler. Belirli problemler üzerine yoğunlaşan bu süreçte katılımcılar aynı amaç doğrultusunda çalıştıkları için ortak bir çalışma ortamının ürettiği paylaşımı da (sinerji) yaşarlar.

Çalıştaylar süresince öğrencilerdeki değişim yönetici-yürütücü öğretim elemanları tarafından dikkatle izlenmiş ve değerlendirilmiştir. Gerekli görüldüğünde çalışmalara doğrudan müdahale edilerek problemler birlikte çözülmüştür. Çalıştaylarda katılımcı sayısının sınıf nüfusuna göre çok daha düşük sayıda olması farklı gelişim düzeyindeki öğrencilerin bir araya gelmesi birbirleri ile kısa sürede sosyalleşmeyi, yardımlaşmayı fikir alışverişinde bulunmalarına ortam hazırlamıştır. Bu etkinliklerde öğrenciler günümüz ekonomik koşullarında zengin ve farklı malzemelerle çalışma olanağına kavuşmuştur. Örgün eğitim sisteminde uygulanan uzun soluklu programa oranla kısa süre içinde gerçekleştiğinden, katılımcıların çalışma yoğunluğunu ve motivasyonunu yükselttiği; yaratıcılıklarını tetiklediği görülmüştür. Çalıştayda harcanan fiziksel ve zihinsel efor, süreç sonunda değerlendirildiğinde ise ders niteliğinde bir öğrenim desteği sağladığı söylenebilir.

Yapılan çalıştay ile öğrencinin başından sonuna heykel üretim sürecini elindeki olanakları en verimli şekilde kullanarak deneyim yaşaması sağlanmıştır. Bireysel çalışma düzeninin yanında grup halinde çalışma, üretme ve paylaşma alışkanlıkları gözlemlenmiş ve denetlenmiştir. Öğrencilerle kişisel ifade sınırının özel alanına dair yorum ve tartışmalara girililmemiş; derslerde izlenen bu yöndeki genel yaklaşım ve diyalog şekli çalıştayda da sürdürülmüştür.

Sonuç olarak çalıştayların sonunda tamamlanan heykeller, yerine konarak sergilenmeye başlamıştır. Çalışmaların tamamı sergilenmekle birlikte kalıcılık bakımından bazı çalışmalar, özellikle Atık Malzemelerle Form Araştırmaları PhilSA A.Ş çalıştayında üretilen heykeller, kullanılan atık malzemenin niteliği, çevre koşullarında bozulması ve dayanıksız olması nedeniyle kısa ömürlü olmuştur. Heykeller tesisin mimarisine ve peyzajına katkı sağlamış, fabrika çalışanları ve misafirler üzerinde olumlu etki bırakmış ve benimsenmiştir. Fabrika gibi sadece üretime odaklı mekanlar içerisinde konumlanan heykeller nitelikli sosyalleşme noktaları haline gelmiştir.

Çalıştayın eğitim katkısı bakımından sonuçlarına bakıldığında ise öğrenciler, kendi bilgi beceri ve zihinsel kapasiteleri hakkında denenmiş ve sınanmış veriler elde etmişlerdir. Öğrencilerin yaptıkları heykellerin sonuca ulaşma ölçütü, her katılımcının kendi gelişim çizgisi içinde değerlendirilmelidir. Öğrencilerden hiçbirinin açık alan ölçeğinde bir heykel üretme deneyimine sahip olmadığı göz önüne alındığında, çalışmaların hepsi sergilenecek düzeyde tamamlanmıştır. Öğrencilerin yetersiz kaldığı yerde, yönetici-yürütücüler çözüm üretmek için çalışmanın sergileme düzeyine gelmesi için gerekli katkıyı sağlamışlardır. Bu anlarda öğrenciler, teknik ve kuramsal bilgilerinin düzeyiyle yüz yüze gelerek kendilerini geliştirmeleri gereken alanları fark etmişlerdir. Çalıştaylardan sonra, katılımcı öğrencilerin eğitim hayatlarında somut şekilde fark edilir bir gelişim gözlenmiştir. Bu öğrencilerin normal eğitim süreçlerine döndüklerinde kapasitelerine dair farkındalıklarla alanlarında hedefler koyarak sonuç elde etme konusunda daha kararlı ve özgüvenli davrandıkları görülmüştür. Kariyerleri hakkında düşünmelerinde, lisanüstü eğitime yönlenmelerinde etkisi olmuştur.

Bölümümüz tarafından Philsa A.Ş iş birliğiyle Atık Malzemelerle Form Araştırmaları Çalıştayı ve Hugo Boss firması iş birliği ile Atık Malzeme Heykel Çalıştayları'nda yaşanan deneyimi ileride yapılacak benzer çalıştayların daha nitelikli olabilmesi adına değerlendirmek, bulguları paylaşmak ve sanat eğitiminin bir parçası olarak işlevini tartışmaya açmak üzere bu makale kaleme alınmıştır.

Kaynakça

- Aksoy, C ve Uysallar, Y. (2015). *Yatay Kompozisyon* [Galvaniz hurda çelik]. Hugo Boss Fabrika: İzmir.
- Alp, S. (2015). *Tümülüs* [Tow, kömür tozu, filtre, koli bandı, plastik kilit]. Philsa Fabrika: İzmir.
- Altınay, B. D. ve Eray, O. (2015). *Melek* [Çelik, bronz, alüminyum]. Hugo Boss Fabrika, İzmir.
- Atar, N. İ. (2015). *Totem* [Çelik]. Hugo Boss Fabrika, İzmir.
- Avcı, S. (2008). Heykel sanatında renk. 2. *Uluslararası Dokimeon Mermer Heykel Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (s. 165-186), Afyon Kocatepe Üniversitesi, 69, 16-18 Haziran 2008, Afyonkarahisar.
- Avşar, V. (2020). *Cengiz Çekil okulu*. İstanbul: SALT.
- Bayrak Begtaş, Ö. (2015). *Empati* [Pleksi cam göbek]. Philsa Fabrika: İzmir.
- Burnham, J. (1968). *Beyond the modern sculpture*. London: Allen Lane The Penguin Press.
- Demir, M.T. (2015). *Natürmort* [Filtre, şeker çuvalı, naylon kakao torbası koli bandı]. Philsa Fabrika, İzmir.
- Deniz, S. (2017). *Germe* [Kauçuk, çelik, ahşap, plastik kelepçe]. Hugo Boss Fabrika: İzmir.

- DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi. (2021, Mart 01). *DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi "Renk ve Form İlişkisi" Doç. Sevgi AVCI başlıklı videonun kopyası* [Video]. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=HXoApq2DjZU>
- Duchamp, M. ve Hahn, O. (1984). Marcel Duchamp'la söyleşi. Ş., Aysan (Ed.), *Marcel Duchamp* içinde (s. 77-88), İstanbul: Sanat Tanımı Topluluğu Yayını.
- Erçelik, İ. (2015). *Renkli Kompozisyon* [Boyalı hurda çelik]. Hugo Boss Fabrika: İzmir.
- Eroğlu, Ö. (2019). *Bütünsel sanat algısı ve bugün sanat*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Evcimen, E. (2015). *Göçebe* [Atık Malzeme, boyalı metal, varil]. Philsa Fabrika: İzmir.
- George, H. (2014). *The elements of sculpture*. London: Phaidon Press.
- Gömeç, M. (2017). *İsimsiz* [Kauçuk, çelik, ahşap, plastik kelepçe]. Hugo Boss Fabrika: İzmir.
- İnce, M. ve Yarkataş, Ö. I. (2017). Tasarım çalıştayıları (workshopları) ve çağdaş tasarım eğitiminde önemi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(2). doi:101-122. 10.20488/www-std-anadolu-edu-tr.394014
- Kanal, A. (2015). *Potansiyel* [Metal, tow, plastik şerit, taş yünü filtre, metalize]. Philsa Fabrika: İzmir.
- Kırıçoğlu, O. T. (2019). *Sanatta eğitim görmek, öğrenmek, yaratmak*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Levi-Strauss, C. (1984). *Yaban düşüncesi* (T. Yücel Çev.). İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.
- Öktem Erkartal, P. ve Durmuş, S. (2017). Mimari tasarım eğitiminde deneysel özgürleştirici bir tasarım deneyimi olarak çalıştayılar. Ş., Öymen Gür (Ed.), *Mimari tasarım eğitimine çağdaş önermeler* içinde (s. 175-179), İstanbul: Yem Yayın.
- Ragon, M. (1987). *Modern sanat*. (V. Canetti Çev.). İstanbul: Cem Yayınları.
- San, İ. (2003). *Sanat eğitimi kuramları*. İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Şenkanat, K. (2015). *Ben* [Tutkal, metalize, naylon, koli bandı, plastik şerit]. Philsa Fabrika: İzmir.
- Wolff, J. (2000). *Sanatın toplumsal üretimi*. İstanbul: Özne Yayınları.
- Yaman, C. (2017). *Natürmort* [Boyalı hurda çelik]. Hugo Boss Fabrika, İzmir.
- Yurtbay, N. (2015). *Uyku* [Filtre, şeker çuvalı, metalize kakao torbası, koli bandı]. Philsa Fabrika: İzmir.